

Kuva 1. TIETO-yhteistyön vanha ja uusi toimintamalli

tien rakentamista ja siinä käsitellään tien haltuunottovaiheessa selvittävissä olevat korvaukset, mm. maapohjakorvaukset.

Toisessa toimituksessa, käsitellään tien rakentamisen yhteydessä syntyneet haitat ja vahingot sekä korvataan mahdollisesti sattuneet tiesuunnitelman mukaisen rajauksen ylitykset. Ylitykset tulevat tulevaisuudessa olemaan poikkeustapauksia.

Kuvassa 1 on esitetty TIETO-yhteistyön suhde tiehankkeeseen sekä aiempi ja uusi tietoimituksen toimintamalli.

Menettely lyhentää merkittävästi maapohjakorvausten maksuaikaa ja täten korkokuluja, jotka maksetaan yhteiskunnan varoista. Korkosäästöjä oli tiedossa jo vuonna 1999 neljästä suuresta tietoimituksesta yhteensä noin 4,8 milj. markkaa.

Tielaitoksen selvitysten mukaan myös maanomistajien asiakastytyvyisyys on parantunut toimitusten kestoajkojen lyhetessä ja ennen kaikkea korvausten saannin aikataulun nopeutuessa.

Laatujärjestelmä osin yhtenäiseksi

Virastojen välille on luotu digitaalisen tiedonsiirron laatujärjestelmän perusta. Tarkoituksena on, että kaikki kerran kerätyt digitaaliset tiedot ovat myöhemmin käytettävissä prosessissa. Näin poistetaan päällekkäistä työtä.

Siirrettävät tiedot on tuotteistettu ja kuvattu ohjeistoon, joka on osa molempien laitosten omia laatujärjestelmiä.

MISSÄ MENNÄÄN JA MITÄ KEHITYSNÄKYMÄ SAATTAA OLLA?

Uusissa tiehankkeissa noudatetaan jo pääsääntöisesti TIETO-yhteistyön periaatteita. Uuteen toimintamalliin siirtyminen on vaatinut ennen kaikkea työntekijöi-

den asennemuutosta, joka paikoin saattaa vielä olla kesken. Muutosprosessi on edennyt hyvin ottaen huomioon, että yhteistyön aikana on tapahtunut molemmissa virastoissa organisaatiomuutoksia. Organisaatiomuutokset yleensä aiheuttavat kehitykseen viivettä.

Vuonna 1999 TIETO-yhteistyötä laajennettiin ja laitokset päättivät teettää yhteisen diplomityön aiheesta: ”Yleistiellain mukainen rajaamistoimitus ja sen yhteiskunnallinen merkitys.”

Vuoden 2000 aikana yhteistyötä syvennetään sovittamalla yhteen laitosten prosessikuvaukset. Vuosien 2000–2001 haasteena on verkostoituminen, johon liittyy laitostason TIETO-tuotevastaavien virkamiesvaihto. Virkamiesvaihdon tavoitteena on entistä syvempi tietämys ja ymmärrys yhteistyökumppanin organisaatiosta ja prosesseista.

Mielestäni mielenkiintoinen asia on myös tulossa olevat organisaatiomuutokset yhteistyövirastoissa ja niiden mahdolliset vaikutukset TIETO-yhteistyöhön. Yhteistyön kivijalka eli kolme pääperiaatetta pätevät organisaatiomallista riippumatta, mutta yhteistyötapaan ja yhteistyön luonteeseen niillä voi olla merkitystä.

Maanmittausinsinööri (DI) Seija Kotilainen on työskennellyt vuodesta 1990 alkaen Maanmittauslaitoksessa kehittämistehtävissä. Hän toimii samalla Maanmittauslaitoksen TIETO-tuotevastaavana.

Yhteystiedot: puh. 02 05 41 5630, sähköposti: seija.kotilainen@nls.fi

RAJAAMISTOIMITUS KÄSITTEENÄ

Yleistiellaisissa ei tunneta rajaamistoimituksen nimeä, mutta termi on vakiintunut yleistiellaisiin sidosryhmien keskuudessa. Rajaamistoimitus suoritetaan yleistiellain 63.2 §:n mukaan ennestään olevaan tiehen kuuluvan tie- tai liitännäisalueen rajan määrittämiseksi tienpitäjän tai maanomistajan hakemuksesta. Tällainen tapaus edustaa rajaamistoimitusta puhtaimmillaan. Viime vuoden alusta voidaan tulleen uuden yleistiellain muutoksen (342/98) myötä toimituksessa edellytetään myös korvausten määrittämistä, kun todetaan tiealueen levinneen.

TUTKIMUKSESTA JA SEN SUORITTAMISESTA

Valmistunut diplomityö on laajuudessaan ensimmäinen tutkimus rajaamistoimituksesta, joten sitä koskevaa erityiskirjallisuutta tai muuta valmista materiaalia oli vähän käytettävissä. Olemassa olevista aineistoista työssä on hyödynnetty Maanmittauslaitoksen sisäisillä internetsivuilla kuvattua toimitusprosessin kulkua sekä yleisistä teistä kertovaa kirjallisuutta ja niitä käsitteleviä tutkimuksia. Tutkimustiedon vähäisyyden takia tutkimuksessa keskityttiin aiheeseen liittyvän perustiedon keräämiseen. Se tapahtui luontevasti kyselytutkimuksin ja haastatteluin sekä aineistotutkimuksin.

Kyselytutkimukset osoitettiin toimituksen osapuolille eli maanomistajille, tienpitäjälle ja toimitusinsinööreille. Maanomistajia edusti tässä tapauksessa heidän asiantuntijaorganisaationaan tie- ja lunastustoimituksissa toimiva Maanomistajien Arviointikeskus. Tienpitäjän näkemyksen toivat tutkimukseen tiepiiri- en maanhankintaryhmien päälliköt. Haas-

YLEISTIELAIN MUKAISESTA RAJAAMISTOIMITUKSESTA

Tekn.yo
Jyrki Virtanen

TOIMITUKSIA 1994–98			
	kpl	km/toimitus	tilaa/toimitus
vireille	600	7	20
loppuun saatettu	349	20	44

TYÖAIKA TYÖVAIHEITTAIN 1997–98				
	% kokonaistyöajasta	työpv/toimitus	työpv/km	työpv/tila
kaikki	100,0 %	59,8	9,5	1,5
perustiedot	42,9 %	25,7	4,1	0,7
maastotyöt	34,4 %	20,5	3,3	0,5
asiakirjat ja kartat	12,7 %	7,6	1,2	0,2
kokoukset ja korvaukset	7,1 %	4,2	0,7	0,1
rekisteröinti	2,9 %	1,7	0,3	0,04

TOIMITUSKUSTANNUKSET (MEDIAANI)		
	mk/km	mk/tila
1997	13 387	1 793
1998	14 916	2 531
1997–98	14 158	2 166
alle 3 km 1998–98	20 987	2 362
yli 3 km 1997–98	12 426	2 048

RAJAAMATTOMIEN TEIDEN MÄÄRÄ MAANMITTAUSTOIMISTOITTAIN					
	rajaamatta (km)		rajattu (km)		yleisiä tietä (km)
Uusimaa	1 070	23 %	3 583	77 %	4 653
Varsinais-Suomi	1 100	23 %	3 607	77 %	4 707
Pirkanmaa-Satakunta	2 980	35 %	5 423	65 %	8 403
Häme	1 500	33 %	2 989	67 %	4 489
Kaakkois-Suomi	2 250	55 %	1 876	45 %	4 126
Etelä-Savo	2 250	46 %	2 553	54 %	4 903
Pohjois-Savo	2 068	35 %	3 768	65 %	5 836
Pohjois-Karjala	1 766	34 %	3 378	66 %	5 144
Keski-Suomi	2 300	45 %	2 796	55 %	5 096
Pohjanmaa	3 100	36 %	5 602	64 %	8 702
Pohjois-Pohjanmaa	625	8 %	7 420	92 %	8 045
Kainuu-Koillismaa	917	19 %	3 833	81 %	9 040
Koko maa	22 826	29 %	55 068	71 %	77 894

Taulukko 1.

tatteluun tutkittiin lisäksi kiinteistörekisterin pitäjien näkemystä rajaamistoimitukseen.

Suoritetun rajaamistoimitusten tutkimisella selvitettiin toimitusten kesto ja kustannukset sekä niiden eri työvaihei-

siin käytettävä työaika. Teknisten rajoitusten vuoksi aineistotutkimus jouduttiin keskittämään kahteen vuoteen, joten luotettavaa trenditietoa rajaamistoimituksen em. ominaisuuksista ei vielä saatu.

Kaikkiaan tutkimuksessa käytiin läpi

153 vuosina 1997 ja 1998 loppuunsaatettua toimitusta, joista 72 oli vuodelta 1997 ja 81 vuodelta 1998. Vuoden 1999 tiedot eivät olleet vielä tutkimuksen päättyessä käytettävissä.

RAJAAMISTOIMITUSTEN KEHITYKSESTÄ

Ensimmäiset rajaamistoimitukset on tehty tiettävästi Kainuussa 1960-luvun loppupuolelta lähtien niitä tehtiin siellä vuosittain sitä mukaa, kun korvaustoimituksilta aikaa jäi. Tuohon aikaan toiminta oli kuitenkin valtakunnallisesti vähäistä ja jatkui sellaisena aina 1990-luvulle asti. Vasta aivan viime vuosina toimitukset ovat yleistyneet laajasti, kun useimmat tiepiirit ovat alkaneet sopia yhdessä maanmittaustoimistojen kanssa toimitusten viereille laittamisesta.

Rajaamistoimituksissa tulee esiin monenlaisia tapauksia. Varsin yleinen on tilanne, jossa aikanaan kylätieksi otettu tie rajataan. Rajaamattomien teiden lisääntymiseen ovat aikanaan vaikuttaneet mm. väestön asuttamisen yhteydessä rakennetut tiet. Eteläisimmässä Suomessa yleisiä ovat rajaamistoimitukset, joissa rajataan yleiseksi tieksi 1950- tai 1960-luvulla muuttunut yksityinen tie. Valtio on tällöin ottanut tien hoitaakseen sillä ehdolla, että se saa tiealueen korvauksetta, eikä tietoimitusta näin ollen ole pidetty. Kaupunkialueilla rajaamistoimitus saattaa tulla myös vireille, kun katualue muutetaan yleiseksi tieksi. Lisäksi on olemassa yleisiä, leveitäkin teitä, jopa maanteitä, joilla tietoimitusta ei ole jostain syystä aikaisemmin pidetty.

Kuten taulukosta 1 ilmenee rajaamistoimituksia tuli vireille vuosina 1994–98 koko maassa 600 kpl. Samaan aikaan niitä loppuunsaatettiin 349 kpl. Toimituksen keskimääräinen laajuus oli noin 7 km ja vireille tulleiden toimitusten osalta noin 20 ja loppuunsaatettujen toimitusten osalta noin 44 osakastilaa.

TUTKIMUSTULOKSISTA

Toimitukseen käytettyjen työaikojen tutkimiseksi toimitus jaettiin viiteen päätyövaiheeseen, joiden erottelu tapahtui toimituksen vaiheiden perusteella. Taulukossa 1 näkyvät päätyövaiheet ja niihin keskimäärin käytetyt työajat.

Työajan henkilöryhmittäisellä jakautumisella on palkkaerojen takia merkitystä myös toimituskustannusten muodostumiseen. Eniten työaika käyttävät AMK-insinöörit ja teknikot sekä kartoittajat (yhteensä 32,1 %) sekä toimitusvalmistelijat (37,3 %) ja apumiehet (23,3 %).

Diplomi-insinöörien (7,3 %) osuus kokonaistyöajasta on selvästi pienin. AMK-insinöörien, teknikoiden ja kartoittajien työaikojen yhdistäminen on perusteltua, koska nämä henkilöryhmät tekevät rajaamistoimituksessa pääsääntöisesti samoja työtehtäviä.

Rajaamistoimitukset jaettiin tutkimuksessa lisäksi yhden ja kahden kokouksen toimituksiin. Yhden kokouksen toimituksessa ei pidetä ollenkaan alkukokousta eli ns. informatiivista tiedotuskokousta. Toimituksen aloittamisesta saatetaan tällaisessa tapauksessa tiedottaa kuitenkin esimerkiksi kirjeitse.

Kokousten lukumäärän perusteella tapahtuneen toimitusten luokittelun tarkoituksena oli selvittää kokousten lukumäärän vaikutus toimituksen työaikoihin ja sitä kautta myös toimituskustannuksiin. Tutkittujen toimitusten perusteella kokousten lukumäärä ei näytä olennaisesti vaikuttavan käytettyyn työaikaan tai kustannuksiin.

Aiemmissa yleistietoimituksia koskevissa kustannustutkimuksissa on todettu tietöimituksen toimituskustannusten riippuvan ainakin tien pituudesta ja osakastilojen lukumäärästä. Muiden kohdekohtaisten tekijöiden vaikutusta toimituskustannuksiin ei työssä tutkittu. Toimitusten mediaanikustannuksiksi saatiin noin 15 000 mk/km ja 2 200 mk/osakastila.

Tutkimusaineisto jaettiin erikseen myös toimituksessa käsitellyn tien pituuden mukaan. Tässä tapauksessa tiet jaettiin alle ja yli kolmen kilometrin pituisiin toimituksiin. Tutkimustuloksia ei kirjattu diplomityöhön, mutta mainittakoon, että kustannukset kilometriä kohti olivat ns. ”pätkätoimituksissa” (tässä siis alle 3 km) noin 8 500 mk/km suuremmat kuin pitkissä toimituksissa. Yli kolmen kilometrin toimituksissa mediaanikustannukset olivat noin 12 400 mk/km, mikä on noin 1 700 mk/km vähemmän kuin toimituksissa keskimäärin.

Toimituksen kestoa verrattiin kaikkiin (sisältää myös rajaamistoimitukset) yleistietoimitusten kestoon, koska kattavaa tilastoa pelkistä korvaustoimituksista ei ollut käytettävissä. Vuosien 1997 ja 1998 toimitusten perusteella rajaamistoimitus kestää toimituksen vireille tulosta sen rekisteröintiin keskimäärin 30 kk. Vastaava kesto kaikissa yleistietoimituksissa vertailuvuosina oli 31 kk.

Saadun kustannustiedon yksi tarkoitus oli jäljellä olevien rajaamattomien yleisten teiden rajaamisen kokonaiskustannusten selvittäminen. Niiden laske-
miseksi oli saatava tietää toimituskustannusten ohella rajaamattomien teiden

määrä kilometreissä. Se oli syksyllä 1999 tiepiireiltä saadun tiedon mukaan noin 22 826 km.

Rajaamattomien teiden osuus yleisistä teistä vaihtelee alueellisesti melkoisesti. Pohjois-Suomessa yleisistä teistä on rajaamatta enää noin kymmenen prosenttia, sen sijaan esimerkiksi Itä-Suomessa lähes puolet.

Rajaamattomien yleisten teiden määrän selvittämisestä vastasivat tiepiirit yhdessä toimialueidensa maanmittaustoimitusten kanssa. Selvityksen tarkkuus vaihtelee jonkin verran tiepiireittäin. Seitsemässä tiepiirissä kyseessä on luotettava inventointitieto, mutta kahden tiepiirin osalta määrä perustuu edelleen osittain arvioon.

Rajaamistoimituksen yhteiskunnallista merkitystä tarkasteltaessa nousi esiin kaksi asiaa: maanomistajien oikeusturva ja kiinteistörekisterin laatukysymys. Kyselytutkimuksessa yli yhdeksän vastaajaa kymmenestä mainitsi nämä asiat merkittävänä rajaamistoimituksen hyötyinä.

Maanomistajien oikeusturvaa parantaa toimituksessa tienpitäjän kustannuksella tienpidon yhteydessä tien varresta kadonneiden rajapyykkien paikalleen laittaminen sekä tiealueen ulottuvuuden osoittaminen kartalla ja maastossa. Maanomistajan kannalta tärkeänä pidettiin myös tiealueen leviämisestä maksettavia korvauksia.

Eriytyistä merkitystä kiinteistörekisterin laatuun rajaamistoimituksella on pieniin, vanhoihin tontteihin, koska näiden rekisteripinta-alojen virheitä voidaan toimituksen yhteydessä korjata. Sen sijaan suurten tilojen pinta-alatiedoissa saattaa rekisterissä olla niin suuria vanhojen mitausten epätarkkuudesta johtuvia virheitä, ettei tilasta tiealueeksi mennyttä vähäistä aluetta ole tarkoituksenmukaista vähentää tilan kokonaispinta-alasta.

AJATUKSIA RAJAAMISTOIMITUKSEN TULEVAISUUDESTA

Työssä esitettiin kolme vaihtoehtoista rajaamisen toteuttamisaikataulua. Eteneväällä nykyisellä noin 1 300 kilometrin vuositahdilla työ kestäisi noin 18 vuotta ja maksaisi noin 19 Mmk vuodessa. Nopeimmalla Tielaitoksessa esitetyllä seitsemän vuoden aikataululla, vuotuiset kilometrit nousisivat lähes 3 300 kilometriin ja kustannukset noin 49 milj. markkaan.

Mikäli rajaamistoimituksen merkitys tunnustetaan ja yleiset tiet rajataan resurssit huomioon ottaen kohtuullisella aikataululla, on realistista pyrkiä toteuttamisaikatauluun, joka asettuu em. vaih-

tohtojen välimaastoon. Tämä edellyttää joko nykyisten toimituskustannusten alen-
tusta tai rajaamistoimituksiin osoitet-
tujen voimavarojen lisäämistä.

Tällä hetkellä rajaamistoimitukset kustantava Tielaitos maksaa toimituskustannukset tiepiireille osoitetuista maanhankintamäärärahoista. Niistä maksetaan kaikki Tielaitoksen lunastus- ja tietöimitusten kustannukset. Maanhankintamääräraha on viime vuosina asettunut noin 160 Mmk:n tasolle, eikä tähän ole lähivuosina odotettavissa muutosta.

Varsinaiset yleistietoimitukset (ns. korvaustoimitukset) ovat viime aikoina vähentyneet. Jatkuessaan tällainen kehitys vapauttaisi enemmän rahaa esimerkiksi rajaamistoimituksiin. Tutkimuksen päättymisen jälkeen tuli kuitenkin tieto päätöksestä, jolla Tielaitos mahdollisesti yhtiötetään. Tähän Tielaitoksen liikelaitostamiseen liitettiin ns. henkilöstön sopeuttamispaketti, jolla muutamia uusia tiehankkeita kiirehditään. Vaikuttaako tämä rajaamistoimitusten suorittamisen aikatauluun? Ainakin epävarmuutta se lisää, koska uusien tiehankkeiden myötä vireille tulevat ns. varsinaiset yleistietoimitukset ovat aikaisemminkin ohittaneet töiden priorisoinnissa rajaamistoimitukset.

Rajaamistoimitusten jääminen uusien tiehankkeiden varjoon on asia, joka saattaa vaikeuttaa rajaamisen järjestelmällistä hoitamista. Ideaalitalanteessa rajaamistoimituksia varten varattaisiinkin vuosittain tietty määräraha, joka voitaisiin käyttää ainoastaan tähän tarkoitukseen. Tällaisen ”korvamerkityn” määrärahan toteutuminen vaikuttaa kuitenkin tällä hetkellä hyvin epätodennäköiseltä.

Tekn. yo Jyrki Virtanen,
puh. 040 567 3478 ja
sähköposti: jtvirtan@cc.hut.fi